

Eteneminen vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän ja korjaavan osan arvioinnissa

Vakaus- ja kasvusopimus jakautuu ennaltaehkäisevään ja korjaavaan osaan. Edellisessä on kysymys keskipitkän aikavälin tavoitteen (MTO) saavuttamisesta ja menosäännöstä. Jälkimmäinen koskee julkisen talouden liiallista alijäämää ja velkaa. Suomen näkökulmasta tämän vuoden osalta tärkeitä ovat ennaltaehkäisevän osan määräykset (mahdollinen poikkeama MTO:sta) ja ensi vuoden osalta määräykset, jotka koskevat velkaantumista (60 prosentin viitearvon ylitys).

Ennaltaehkäisevä osa

- Rakenteellinen jäämä: MTO katsotaan saavutetuksi, jos rakenteellinen jäämä poikkeaa tavoitteesta vähemmän kuin 0,2 % BKT:sta. Jos rakenteellinen jäämä poikkeaa MTO:sta yli 0,5 % BKT:sta, kyseessä on merkittävä poikkeama. Suomi on vakaushjelmassa asettanut MTO-tavoitteen, joka on -0,5 % BKT:sta. Näin ollen komissio katsoo MTO:n saavutetuksi, kun rakenteellinen jäämä on -0,7 % BKT:sta ja sääntöjen mukaan tilanne, josta aiheutuisi oikeudellisia seuraamuksia, syntyisi, jos rakenteellinen jäämä olisi $\geq -1,0$.
- Menosääntö: Menosäännön mukaan MTO:n saavuttaneissa maissa menot saavat kasvaa korkeintaan samaa vauhtia referenssinä käytettävän keskipitkän aikavälin potentiaalisen BKT-kasvun kanssa, mikä varmistaa maiden pysyvän keskipitkän aikavälin tavoitteessa, kun taas maissa, joissa MTO:ta ei ole saavutettu, täytyy menojen kasvuvauhdin jäädä tätä hitaammaksi. Merkittävä poikkeama, joka voi johtaa oikeudellisiin seuraamuksiin, voi syntyä, kun menokasvu vaikuttaa julkisen talouden tasapainoon vähintään 0,5 % BKT:sta yhtenä vuonna tai kumulatiivisesti kahtena peräkkäisenä vuonna.
- Arvio tehdään edellisestä vuodesta (ex post), kuluvasta vuodesta (in year) ja tulevasta vuodesta (ex ante), joista vain *ex post* –arvio voi johtaa seuraamuksiin:
 - o komission havaitessa merkittävän poikkeaman omien lukujensa perusteella seuraa välittömästi komission varoitus
 - o kuukauden kuluessa komission varoituksesta neuvoston tulee hyväksyä (QMV) komission ehdotuksen perusteella suositukset tarvittaviksi toimiksi tilanteen korjaamiseksi, jossa määräaika 3-5 kk
 - o määräajan kuluttua komissio arvioi toimien riittävyyttä ja tekee ehdotuksen neuvostolle:
 - JOS toimet riittäviä, prosessi päättyy
 - JOS toimet eivät ole riittäviä, neuvostolla on kolme vaihtoehtoa¹:
 - Vaihtoehto 1: neuvosto hyväksyy komission päätösehdotuksen riittämättömistä toimista (QMV) ja mahdolliset uudet suositukset (QMV)
 - Vaihtoehto 2: neuvosto hyväksyy komission päätösehdotuksen riittämättömistä toimista (QMV), minkä jälkeen 20 päivän kuluessa komissio antaa suosi-

¹ QMV=määräenemmistö

RQMV=käännetty määräenemmistö

RSMV=käännetty yksinkertainen enemmistö

tuksen neuvoston päätökseksi korollisesta talletuksesta (0,2 % edellisen vuoden BKT:sta), joka neuvoston on hyväksyttävä 10 päivän kuluessa (RQMV hyväksymiseen; QMV muuttamiseen); JOS neuvosto tekee tämän jälkeen päätöksen liiallisen alijäämän olemassaolosta, talletus muuttuu korottomaksi

- Vaihtoehto 3: neuvosto ei hyväksy päätöstä riittämättömistä toimista, minkä jälkeen komission tekee kuukauden kuluessa uuden ehdotuksen neuvoston päätökseksi riittämättömistä toimista, jonka hyväksyminen neuvostossa (RSMV), minkä jälkeen edettäisiin joko vaihtoehdon 1 tai 2 mukaan.
- Rakenteellisen jäämän osalta komission ja VM:n viimeisimmät ennusteet ovat
 - o 2013: komissio -0,8 (poikkeama); VM -0,5 (MTO saavutettu)
 - o 2014: komissio -1,0 (merkittävä poikkeama); VM -0,7 (MTO saavutettu)
- Menosäännön osalta komissio arvioi talousarviosuunnitelman yhteydessä, että
 - o 2013: Suomi täyttää menosäännön
 - o 2014: Merkittävä poikkeama (0,8 % BKT:sta)

Toisin kuin aiemmin syksyllä komission ja VM:n kasvuennusteiden välillä ei ole enää merkittäviä eroja, jotka selittäisivät erot rakenteellista ja alijäämää koskevissa ennusteissa. Komission marraskuun alussa julkistaman ennusteen mukaan kokonaistuotannon arvioitiin supistuvan vuonna 2013 0,6 % ja lisääntyvän tänä vuonna 0,6 %. Joulukuun suhdannekatsauksen mukaan BKT supistui vuonna 2013 1,2 % ja kasvaisi tänä vuonna 0,8 %. Erot rakenteellista jäämää koskevissa arvioissa tulevatkin muista, laskentateknisistä syistä.

Sääntöjen mukaan MTO:n saavuttaneet maat saavat poiketa siitä, jos 3 prosentin alijäämärajaan on riittävä marginaali ja jos MTO:n palataan vakaas- ja kasvusopimuksen kattavan periodin aikana. Tässä huomioidaan uudistukset, joilla on pitkän aikavälin positiivisia budjettivaikutuksia (ml. potentiaalista kasvua nostavat uudistukset) ja jotka täten vaikuttavat pitkän aikavälin kestävyyyteen positiivisesti. Tätä säädöstä ei ole käytännössä testattu – muuten kuin eläkeuudistusten ja investointilausekkeen osalta – mutta komission mukaan Suomi voi yrittää tätä argumenttia.

Korjaava osa

Komissio ennustaa velkasuhteen ylittävän tänä vuonna 60 %:n viitearvon (61,0 %). Marraskuussa laaditun raportin mukaan (126(3) artikla) komissio katsoi kuitenkin, että tämä ei anna aiheutta käynnistää alijäämämenettelyä (EDP) mm. siitä syystä, että velasta poistetaan ns. solidaarisuusmenot (5,7 mrd. euroa), joilla Suomi on tukenut kriisimaita. Lisäksi arvioissa on otettu huomioon suhdannekehityksen vaikutus velkaan.

Komissiolla on mahdollisuus tehdä uusi artiklan 126(3) mukainen raportti esim. jokaisen ennusteensa jälkeen, mutta EDP:n aloittaminen ei tämänhetkisten arvioiden mukaan ole ajankohtaista johtuen samoista tekijöistä kuin marraskuussa. Solidaarisuustoimien vaikutus on 2,5 % BKT:sta ja suhdannekorjauksen vielä tätä suurempi. VM:n ennusteen mukaan nimellinen velkasuhde kohoaa tänä vuonna 60 prosenttiin ja ensi vuonna 61,6 prosenttiin BKT:sta. Komission syysennuste ensi vuodelle oli 62,5 %. Suhdannekorjattu velka jäisi VM:n arvioiden mukaan kuitenkin alle 60 prosentin.

Finanssipoliittinen laki

Viime vuonna voimaan tulleen fipo-lain mukaan valtioneuvoston tulee ryhtyä toimiin, jos julkisen talouden rakenteellinen tasapaino uhkaa poiketa merkittävästi keskipitkän aikavälin tavoitteesta. Lain mukaan aloitteentekijänä tässä suhteessa voi toimia valtiontalouden tarkastusvirasto, joten korjaaviin toimiin olisi tämän

mukaan ryhdyttävä jo ennen mahdollista komission varoitusta ja neuvoston suositusta esimerkiksi kehysriihen yhteydessä, jolloin Euroopan unionin puuttuminen asiaan voidaan välttää.

Esimerkki arvioinnista keväällä 2014, JOS komission lukujen perusteella Suomen rakenteellinen jäämä vuonna 2013 olisi -1,0 % tai korkeampi, mikä tarkoittaisi merkittävää poikkeamaa

- 27.2. Komission talviennuste
- 24.–25.3. EFC: Komission paperi talviennusteen vaikutuksista vakaus- ja kasvusopimuksen korjaavan osan osalta
- Ennaltaehkäisevä osa (rakenteellinen jäämä): Ennaltaehkäisevää osaa ei arvioida tässä yhteydessä, mutta numerot antavat viitteitä siitä, mitä kevätennusteen jälkeen voisi tapahtua
- 31.3. Eurostatin notifikaatiot
- 15.–30.4. Vakausohjelmien määräaika
- X.5. Komission kevätennuste
- Ennaltaehkäisevä osa: JOS vuoden 2013 osalta rakenteellisessa jäämässä todetaan merkittävä poikkeama komission lukujen perusteella, niin komissio antaa välittömästi varoituksen.
- Toukokuu Komission ehdotukset lausunnoiksi vakaus- ja EU2020-ohjelmista sisältäen maakohtaiset suositukset
- Ennaltaehkäisevä osa: JOS edellä olevan mukaisesti todettu merkittävä poikkeama, komissio tekee ehdotuksen neuvoston suosituksiksi tarvittaviksi toimiksi merkittävän poikkeaman korjaamiseksi
- 12.–13.6. EFC: Komission ehdotukset lausunnoiksi ja suosituksiksi vakaus- ja EU2020-ohjelmista
- 20.6. Kesäkuun Ecofin-neuvosto
- Ennaltaehkäisevä osa: Neuvosto hyväksyy suositukset tarvittaviksi toimiksi ja asettaa 3-5 kuukauden määräajan toimiin ryhtymiseksi (QMV), minkä tulee tapahtua kuukauden kuluessa komission varoituksesta
- 15.10. Alustavien talousarviosuunnitelmien määräaika; tehdyistä toimista raportoitaneen tässä yhteydessä
- 31.10. Eurostatin notifikaatiot
- Marraskuu Komission ennuste (marraskuun alussa)
- EWG ja Euroryhmä (marraskuun 3. viikolla): alustavien talousarviosuunnitelmien arviointi
- EFC: toimien tehokkuuden arviointi

Ennaltaehkäisevä osa: Komissio arvioi toimien tehokkuutta

- JOS komissio arvioi toimet riittäviksi, niin se vie tätä koskevan raportin neuvostolle
- JOS komissio arvioi toimet eivät riittäviä, niin komissio tekee suosituksen neuvoston päätökseksi riittämättömistä toimista ja mahdollisesti myös suositus uudeksi neuvoston suositukseksi tarvittavista toimista

Joulukuu Joulukuun Ecofin-neuvosto

- JOS toimet riittäviä, prosessi päättyy
- JOS toimet eivät riittäviä neuvostolla 3 vaihtoehtoa:
 - Vaihtoehto 1: neuvosto hyväksyy komission päätösehdotuksen riittämättömistä toimista (QMV) ja mahdolliset uudet suositukset (QMV)
 - Vaihtoehto 2: neuvosto hyväksyy komission päätösehdotuksen riittämättömistä toimista (QMV), minkä jälkeen 20 päivän kuluessa komissio tekee suosituksen neuvoston päätökseksi korollisesta talletuksesta, joka neuvoston on hyväksyttävä 10 päivän kuluessa (RQMV)
 - Vaihtoehto 3: neuvosto ei hyväksy päätöstä riittämättömistä toimista, minkä jälkeen komission tekee kuukauden kuluessa uuden ehdotuksen neuvoston päätökseksi riittämättömistä toimista, jonka hyväksyminen neuvostossa (RSMV), minkä jälkeen edettäisiin joko vaihtoehdon 1 tai 2 mukaan.
- Vaihtoehdossa 2 mahdollinen päätös sanktioista tehtäisiin todennäköisesti tammi-kuussa ja vaihtoehdossa 3 helmikuussa.